

Julkisen talouden tilanne ja kuntatalousohjelma osana julkisen talouden suunnitelmaa

14.6.2017
Minna Punakallio
Pääekonomisti
Suomen Kuntaliitto

Seuraa minua twitterissä @MinnaPunakallio

Kuntatalouden ohjaus on muuttunut vuosien varrella

- Kunta-valtio-suhteessa 1970-luvun alku oli käännteentekevä: asetus kunnallistalouden neuvottelukunnasta = nykyinen KUTHANEK
- 1975 järjestelyasiakirjamenettely, jolla pyrittiin hillitsemään julkisia menoja ja veroasteen kohoamista
- Kuntien tehtäviä ja velvoitteita kuitenkin koko ajan lisättiin. Samalla ministeriöt, VM ja kunnat kiistelivät tehtävien ja rahoituksen tasapainoista.
- 1990-alun lama pakotti kunnat säästämään, vuosijärjestelmä uudistettiin, verotulojen merkitys kuntien tulopohjassa kasvoi
- 2000-luvulla tehtäviä yhä lisättiin, peruspalveluohjelmamenettely (Kuntaliitto vahvasti mukana menettelyssä)
- Viime vuosina EU-säätelyn ohjausrooli on lisääntynyt
- Julkisen talouden suunnitelma ja kuntatalousohjelma 2015 eteenpäin
- Kuntaliitolla ja sitä edeltäneillä liitoilla koko ajan kunta-valtio-suhteessa ja kuntien ohjauksessa tärkeä rooli

Nykyistä kuntatalouden ohjausmallia ryhdyttiin valmistelemaan Kataisen hallituskaudella: rakennepoliittinen ohjelma

29.8.2013

RAKENNEPOLIITTINEN OHJELMA TALOUDEN KASVUEDELLYTYSTEN VAHVISTAMISEKSI JA JULKISEN TALOUDEN KESTÄVYYSVAJEEN UMPEEN KUROMISEKSI

Lähtökohta – julkisen talouden kestävyysvaje

Suomen taloutta vaivaavat samanaikaisesti rakenteelliset kasvun ja julkisen talouden kestävyysvajeen ongelmat sekä vaikea suhdannetilanne.

Ikärakenteen muutos vähentää työikäisten määrää ja kasvattaa ikäsidonnaisia julkisia menoja. Tämä vaikeuttaa julkisen talouden rahoitusta ja luo siihen niin sanotun kestävyysvajeen. Valtiovarainministeriön arvion mukaan kestävyysvaje on runsaat 4½ % BKT:sta. Tämä tarkoittaa, että julkisen talouden rahoitusaseman tulisi kohentua perusennusteeseen verrattuna yli 9 mrd. euroa vuoteen 2017 mennessä, jotta julkinen valta kykenisi hoitamaan hyvinvointivaltioon liittyvät velvoitteensa nykyisellä kokonaisveroasteella ilman, että julkisen talouden velkaantuminen karkaa kestävämmälle uralle.

Ohjelma talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi

Kunta- talouden makro- ohjauksen kehittäminen

6/2014

Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset

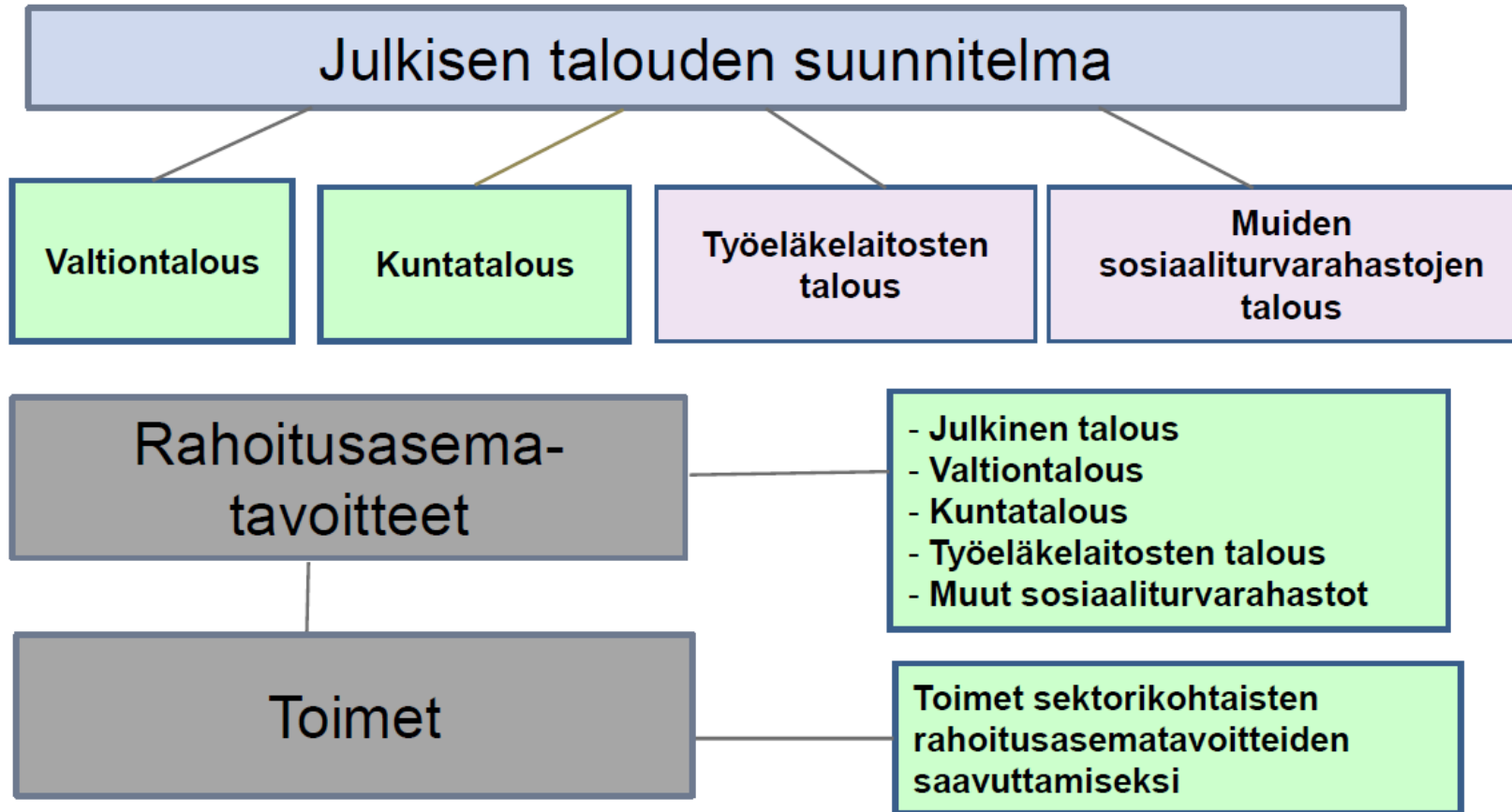
Kohti julkisen talouden kokonais- ohjausta

2/2015

Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset

Mukaan koko julkinen sektori

VN:n asetus julkisen talouden suunnitelmasta (120/2014)

Kuntatalouden uudesta ohjausmallista neuvoteltiin pitkään Kuntaliiton kanssa

1. Kuntataloudelle asetetaan tasapainotavoite

- Ei koske yksittäistä kuntaa. Yksittäistä kuntaa ja kuntayhtymää ohjataan jatkossa tiukentuneella alijäämän kattamisvelvollisuudella.
- Minkä tilaston mukainen tasapainokäsite? -> kansantalouden tilinpito
- Millä aikavälillä? -> hallituskauden loppu

2. Päätetään toimista, joilla tasapainoon päästään

- Kuntatalouden rahoituskehys
- Kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen
- Palvelujen tuottavuuden kohottaminen, esim. sote

3. Valtion toimista aiheutuville kuntien kustannuksille asetetaan menorajoite

- Euromääräinen
 - Hallinnonalakohtaisesti -> ei toteutunut
 - Kustannusarvioiden kehittäminen -> ei suurta edistymistä
- Laaditaan vaalikaudeksi, tasapainotavoitteen saavuttamisesta seurataan vuosittain

SISÄLLYSLUETTELO

1. Talouden haasteet ja talouspolitiikan linja	5
2. Julkisen talouden hoitoa ohjaavat tavoitteet ja säännöt	7
3. Taloudelliset lähtökohdat	9
3.1. Talouden näkymät	9
3.2. Julkisen talouden näkymät	10
3.3. Talouden rakennemuutos, väestön ikääntyminen ja julkisen talouden kestävyys	13
4. Valtion taloudelliset vastuut ja riskit	14
5. Valtiontalous	16
5.1. Valtiontalouden kehysääntö	16
5.2. Budjettitalouden menokehitys ja määräraha-kehitys	16
5.3. Budjettitalouden linjaukset 2018—2021	20
5.3.1. Hallinnonalakohtaiset linjaukset	22
5.3.2. Valtion yhteiset tietojärjestelmähankeet ja hallinto	35
5.4. Budjettitalouden tulot	37
5.5. Valtion budjettitalouden tasapaino ja velka	41
5.6. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous	42
6. Kuntatalous	45
6.1. Kuntataloutta koskevat linjaukset	45
6.2. Valtion kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet	47
6.3. Arvio kuntatalouden menoista, tuloista ja tasapainosta	51
7. Maakuntatalous	53
8. Työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot	56
9. Toimenpiteiden yhteenveto julkisen talouden tasolla	58
9.1. Toimenpiteiden kokonaismittaluokka ja ajoitus	58
9.2. Julkisen talouden menoihin kohdistuvat toimet	61
9.3. Julkisen talouden tuloihin kohdistuvat toimet	61
10. Arvio julkisyhteisöjen tuloista ja menoista	62
LIITE 1 Laskennassa käytetyt ennusteet ja oletukset	65
LIITE 2 Valtiontalouden kehyyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset	67
LIITE 3 Julkisen talouden ennusteiden muutokset suhteessa edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan	71
LIITE 4 Talouskehityksen riskit ja vaikutus julkiseen talouteen	72
LIITE 5 Vertailu komission viimeisimpään ennusteeseen	74
LIITE 6 Vakausohjelma	75

Uudessa ohjausjärjestelmässä valtion kehyspäättös muuttui kaikki julkisen talouden sektorit kattavaksi julkisen talouden suunnitelmaksi

Hallituskauden finanssipolitiikan säännöt tarkemmin

- Julkisen talouden suunnitelman rahoitusasematavoitteet 2019 mennessä:
 1. Valtiontalouden alijäämä korkeintaan $\frac{1}{2}$ suhteessa BKT:hen
 2. **Kuntatalouden alijäämä korkeintaan $\frac{1}{2}$ suhteessa BKT:hen**, mikä merkitsee runsaan miljardin euron sopeutustarvetta vaalikauden loppuun mennessä
 3. työeläkerahastojen ylijäämä noin 1 % suhteessa BKT:hen
 4. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema tasapainossa
- » Kuntatalouden menorajoite: vähintään -540 milj. €
 - Valtion tulee alentaa v. 2019 mennessä kuntatalouden toimintamenoja vähintään 540 milj. eurolla verrattuna hallituskautta edeltäneeseen ns. "tekniseen" julkisen talouden suunnitelmaan.
- Julkisen talouden alijäämä saa olla enintään 3 % ja velka enintään 60 prosenttia suhteessa BKT:een
- Julkisen talouden rakenteellisen rahoitusaseman muutoksen keskipitkän aikavälin tavoite (MTO): -0,5 % suhteessa BKT:een

Kuntatalousohjelma 2018–2021

Kevät 2017

Valtiovarainministeriön julkaisu – 19a/2017

Kuntatalousohjelma on asiakirja, joka laaditaan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä.

Se syventää hallituksen kuntiin kohdistuvien toimenpiteiden tarkastelua ja esittää kuntatalouden kehitysarvion vuoteen 2021 asti.

Miten kuntatalousohjelma valmistellaan?

Ytimessä sihteeristö

VM/KAO
1.6.2017

KUNTATALOUSOHJELMAN TAVOITEAIKATAULU, KESÄ JA SYKSY 2017 (TAE 2018)

Aika	Paikka	Tapahtuma / Kokous	Käsiteltävä asia / Huomiot
23.5.2017	-	Ministeriöiden TA-esitykset Bukettiin	-
2.6.2017	-	Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2016 ennakkollisten tilinpäätöstiетоjen julkaisu	-
13.6.2017 klo 12.30 – 13.45	-	KUTHANEK-kokous	- Tilinpäätöstiedot (VM/KAO) - KTO:n valmisteluaiakataulu (VM/KAO) - Kuntaliiton kuuleminen VM:n kannan valmisteluun
20.6.2016 klo 9.00 – 11.00	-	KTO:n laajennettu sihteeristö	- Kuntatalousohjelma 2018-2021 liite: vuoden 2018 jälkeiset kunta- ja kuntakoryhmittäiset arviot (VM/KAO) - Tilinpäätöstiedot (VM/KAO) - KTO:n valmisteluaiakataulu ja rakenne (VM/KAO) - Kuntaliiton näkemykset TAE-valmisteluun - Ministeriöiden tekstien toimittamisesta KTO:hon
3.8.2017	-	Ministeriöiden tekstien ja taulukoiden toimittaminen KTO:hon (vuotta 2018 koskevat ja TAE-esitykseen sisältyvät toimenpiteet)	- Huom. tekstien tarkistaminen kannan julkistamisen jälkeen ja riihen jälkeen
Elokuun alku	-	Kuntatalousohjelman luonnoksen valmistelu (tekstit)	-
8.8.2017 klo 9.00 – 11.00	-	KTO:n laajennettu sihteeristö	- Kuntatalouden tilannekuva, luku 1 - Ministeriöiden tekstit – yhteenveto - Keskustelu kuntatalousennusteen oletuksista (KO)
10.8.2017	-	VM:n ehdotus talousarvioksi valmistuu ja julkaistaan	-
15.8.2017	-	KO päivittää Bukettiin tarkennetut kokonaistaloudelliset ennusteet ministeriöiden määrärahatarkistuksia varten.	-

Huomioita kuntatalousohjelmasta ja Kuthanekista

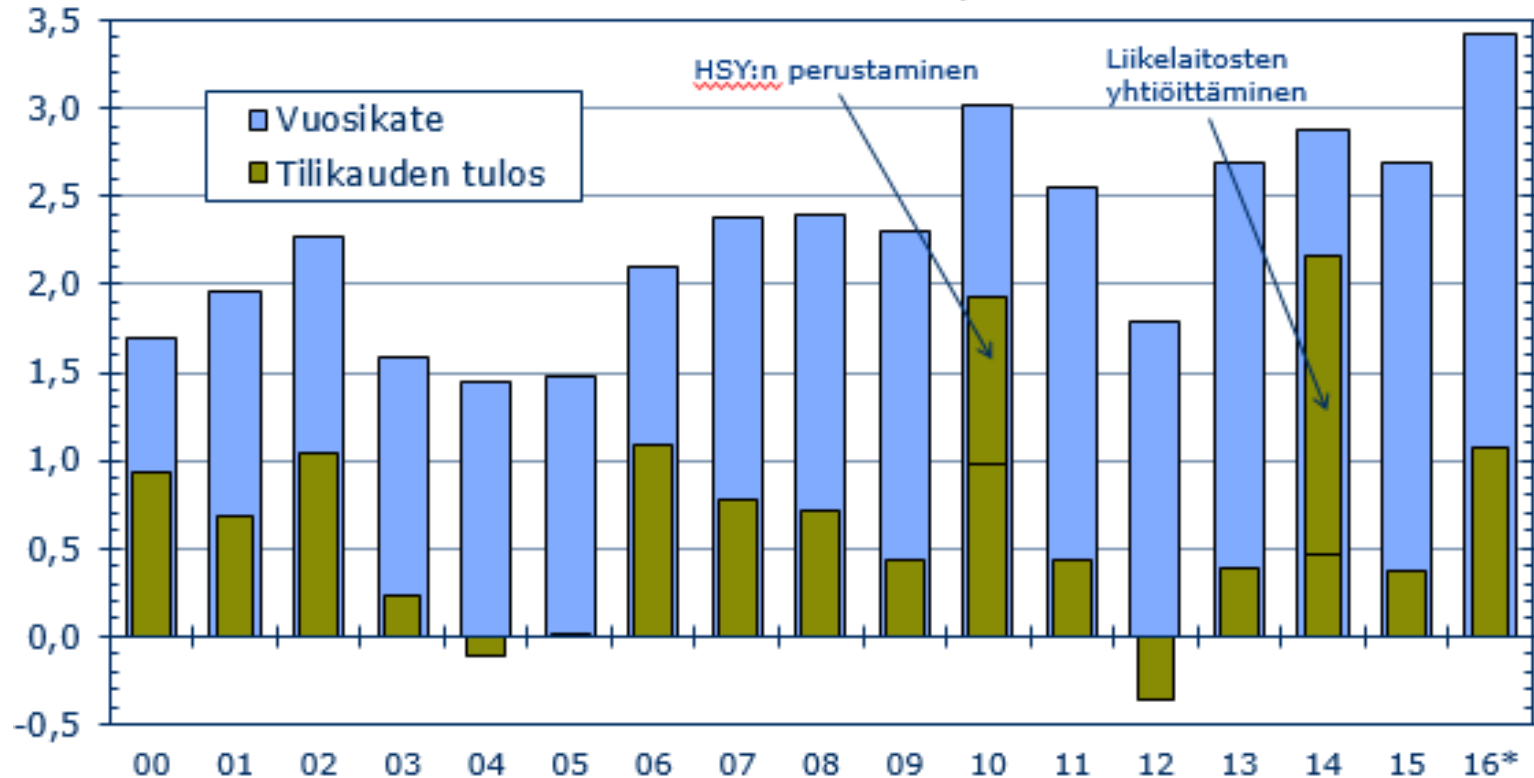
- Sihteeristössä mukana kaikki keskeiset kuntien tehtävälainsäädäntöä ja kuntatoimia valmistelevat ministeriöt (VM, STM, LVM, MMM, SM, TEM, YM) sekä Suomen Kuntaliitto.
- Sihteeristön puheenjohtaja on Ville-Veikko Ahonen ja sihteerinä Jussi Lammassaari
- Kuntatalousohjelma on tiivis osa kehyksen ja seuraavan vuoden valtion talousarvion valmistelua
- Siinä kuvataan yleisiä kuntiin vaikuttavia muutostekijöitä, hallituksen kuntiin kohdistuvia toimia ja kuntatalouden kehitysarviota (painelaskelmatyypistä ennustetta)
- Kuntatalousohjelma käsitellään myös Kuthanekissa ja sille valmistelutyötä tekevässä Kuthanekin talousjaostossa
- Hallitus käsittelee kuntatalousohjelman talousarvioneuvotteluissa (kehys- tai budjettiriihi)

Kuntatalousohjelman sisältö

- Tiivistelmä (käännetään myös englanniksi)
- Kuntatalouden tilannekuva keväällä 2017
- Kuntatalouden toimintaympäristön muutostekijöitä
- Hallituksen kuntataloutta koskevat linjaukset (sama kuin JTS:n kuntataloutta koskeva luku)
- Hallituksen kuntia koskevat toimenpiteet 2018-2021 ja niiden kuntavaikutukset hallinnonaloittain
 - » Ministeriöittäiset kuvaukset hallituksen kuntiin kohdistuvista toimista
- Kuntatalouden kehitysarvio ja rahoitusperiaatteen toteutuminen
 - » Rahoitusperiaatetta tarkasteltiin vain vuosien 2017-2018 osalta
- Liite ennusteista ja taustaoletuksista

Kuntatalouden tila vuonna 2016 hyvä

Kesäkuun tilinpäätöstietojen mukaan vuosikate ja tilikauden tulos historiallisen hyvällä tasolla

Lähde: Tilastokeskus

Tilikauden tulos sisältää vuonna 2010 HSY:n perustamisesta johtuvia satunnaisia tuloja noin 0,95 mrd. euroa ja vuonna 2014 liikelaitosten yhtiöittämisistä johtuvia satunnaisia tuloja arviolta 1,7 mrd. euroa.

Kuntien välillä kuitenkin yhä suuria eroja

Kuntien vuosikatteet %:a poistoista 2016

Vuosikate ei riittänyt poistoihin 103 kunnassa
(Manner-Suomessa 102 kuntaa ja Ahvenanmaalla 1 kunta)
Koko maa keskimäärin 128 %

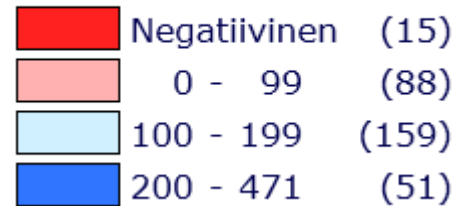
suurin:

Sottunga	471
Savukoski	435
Finström	390
Jomala	338
Alajärvi	331
Kristiinankaupunki	325
Ähtäri	304
Kitee	298
Puumala	292
Saltvik	287
Rautalampi	278
Siuntio	275
Sund	274
Vimpeli	271
Karjajoki	271

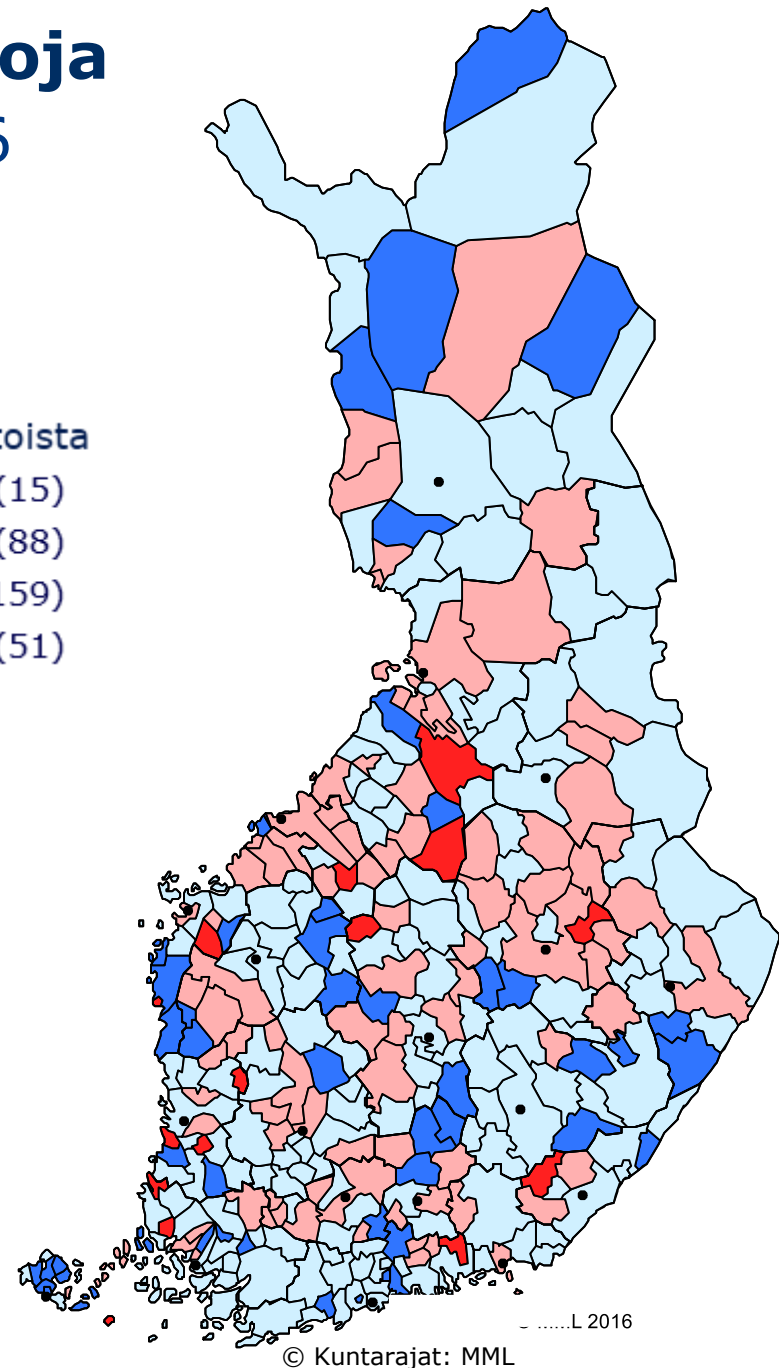
pienin:

Kyyjärvi	-154
Pyhäjärvi	-153
Jämijärvi	-120
Kökar	-106
Luvia	-73
Pyhäranta	-55
Vehmaa	-41
Harjavalta	-35
Lapinjärvi	-31
Siikalatva	-28
Kaskinen	-24
Juankoski	-19
Laihia	-4
Halsua	-3
Savitaipale	-3

Vuosikate %:a poistoista

● Maakuntakeskus

Pienemmissä kunnissa tulorahoituksen kehittyminen vaimeaa 2016, tunnusluvussa vaihtelua

Asukasluku 31.12.2016	Kuntia v. 2016 kkm	Verotulot			Valtionosuudet			Verotulot + valtionosuudet			Toimintakate			Kunnan lainakanta			Konsernin lainakanta		
		2014	2015	2016*	2014	2015	2016*	2014	2015	2016*	2014	2015	2016*	2014	2015	2016*	2014	2015	2016*
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
- 2 000	44	5,7	2,9	-0,5	1,2	-2,0	1,6	3,4	0,4	0,6	0,2	1,0	1,2	5,2	4,4	1,7	4,8	6,6	3,0
2 001- 5 000	91	4,0	3,1	-1,8	1,4	-1,4	3,3	2,7	0,8	0,7	0,6	0,9	1,2	5,5	4,2	3,3	3,3	2,1	3,5
5 001- 10 000	81	3,3	2,4	-0,2	1,2	-1,6	4,6	2,4	0,7	1,8	1,3	0,9	0,6	7,9	5,2	4,8	4,7	3,1	3,1
10 001- 20 000	42	3,1	2,2	0,8	0,1	-0,5	6,0	2,0	1,2	2,6	-1,7	4,8	1,0	3,9	2,1	3,2	0,6	-0,1	2,0
20 001- 50 000	34	2,0	2,3	1,4	-0,9	-0,4	8,1	1,2	1,6	3,1	1,5	2,4	0,7	4,9	3,6	5,2	5,3	4,6	3,7
50 001-100 000	12	2,8	2,9	0,8	0,1	1,4	7,4	2,0	2,5	2,7	3,5	2,4	0,3	4,5	5,3	4,9	1,8	3,8	3,9
100 001-	9	2,3	3,2	2,8	-6,3	4,3	12,2	0,8	3,4	4,3	0,5	6,0	0,2	8,4	7,7	2,7	5,7	4,6	3,0
Koko maa	313	2,6	2,8	1,5	-1,1	0,5	7,2	1,5	2,1	3,1	1,0	3,6	0,5	6,4	5,6	3,7	4,4	3,9	3,2

Toimintaympäristön muutostekijöinä

- Sote- ja maakuntauudistus muuttaa kuntatalouden rakenteita
 - » Huomioitiin ensimmäistä kertaa kuntatalousohjelmassa
 - » Vaikutukset tarkentuvat uudistuksen edetessä
 - » Pienentää pidemmällä aikavälillä kuntatalouteen kohdistuneita kustannuspaineita, mutta kasvattaa suhteellista velkaantuneisuutta
- Talouden kasvu muuttuu laaja-alaisemmaksi, mutta kasvuprosentit edelleen pieniä
- Investointitarpeet, korjausvelka, kasvukeskusten palvelujen ja infrastruktuurin laajentaminen pysyvät mittavana
 - » Kuntien velka pysyy korkealla tasolla, korkotaso nousee lähivuosina
- Ikärakenteen muutos haastaa jatkossakin kuntia
- Muuttoliike jatkuu; suurimmat kaupungit kasvavat ja pienemmät menettävät väestöään

Keskeiset kuntatalouden ennusteet ja kustannuserät

Hinnat ja kustannukset, %	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Yleinen ansiotaso, muutos	1,4	1,2	0,5	1,2	1,5	2,2	2,3
Kuntien ansiotaso, muutos	0,8	1,0	-0,6	1,1	1,7	3,4	2,1
Kuluttajahinnat, muutos	-0,2	0,4	1,2	1,3	1,4	1,7	2,0
Rakennuskustannusindeksi	0,5	0,5	0,9	2,0	2,1	2,0	2,0
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-3,2	-1,6	3,7	1,9	2,3	2,0	2,0
Valtionosuusindeksi:							
Peruspalvelujen hintaindeksi ¹⁾ , muutos	0,6	0,8	-1,7	0,7	0,7	3,1	2,0
Peruspalvelujen hintaindeksi, muutos	0,6	0,8	-0,7	0,7	0,7	2,1	2,0
Kustannustason muutos TAE ²⁾ , VOS-indeksi	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1	2,0
- sisältää indeksin korjauksen ³⁾	-0,6						
¹⁾ Peruspalvelujen hintaindeksi, jossa huomioitu ansiotasoindeksissä lomarahojen leikkaus v. 2017 ja palautuminen v. 2020							
²⁾ Talousarvioesityksessä käytetty indeksikorotus							
³⁾ Talousarvioesityksen kustannustason muutos sisältää indeksin korjauksen, joka tehdään kahden vuoden viiveellä toteutuneen kustannustason muutoksen ja talousarvioesityksessä käytetyn kustannustason muutoksen erotuksen suuruisena.							
Taulukon luvut eivät välttämättä summaudu pyöristysten takia.							

Laskelma sote- ja maakuntaudistuksen vaikutuksesta kuntien ja kuntayhtymien talouteen, mrd. €

Tulos-/rahoituslaskelman erä	Vaikutus tulokseen/ toiminnan ja inv. rahavirtaan mrd. euroa
Toimintatulot	-2,3
Toimintamenot	+20,3
Toimintakate	+18,0
Verotulot yhteensä	-12,3
- <i>Kunnallisvero</i>	-11,7
- <i>Yhteisövero</i>	-0,6
Valtionosuudet	-6,2
Vuosikate	-0,5
Poistot	+0,3
Tilikauden tulos	-0,2
Nettoinvestoinnit	+0,8
Toiminnan ja investointien rahavirta	+0,3

Lainakanta pienenee arviolta 2,0 mrd. euroa, kun lakisääteisten kuntayhtymien lainat siirtyvät maakunnille

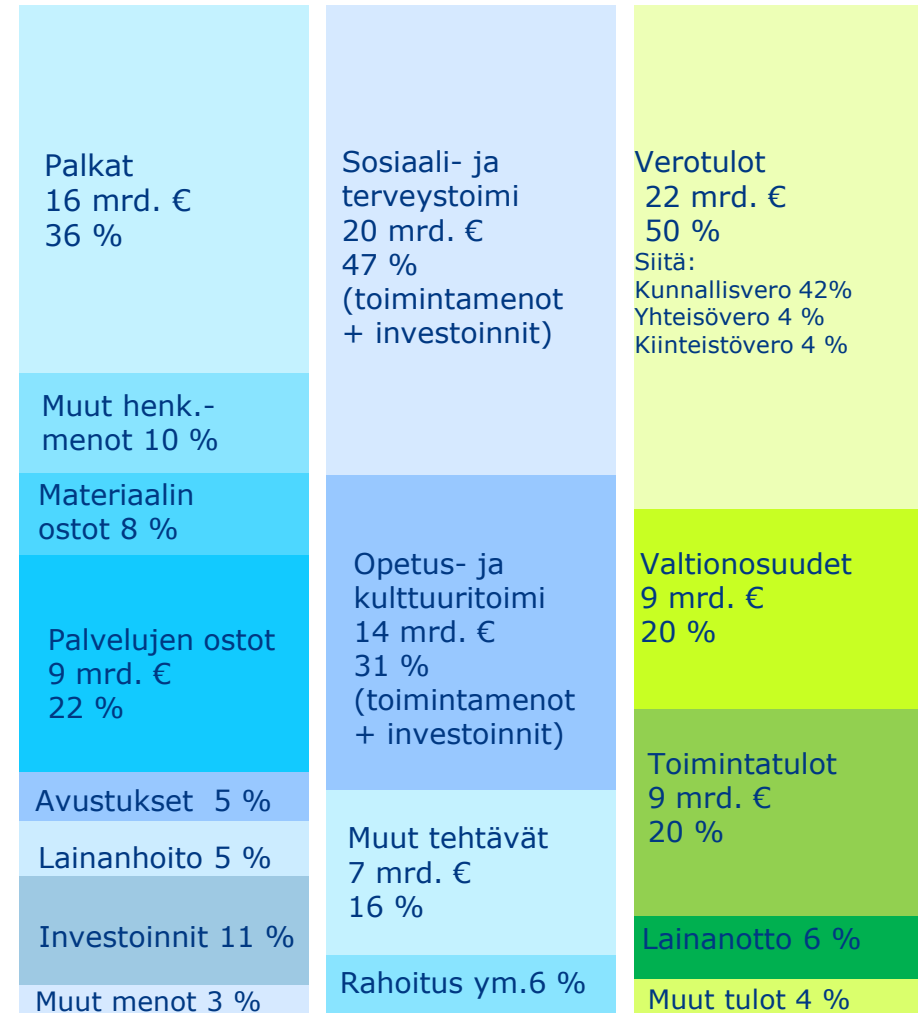
Huomioita sote-uudistuksen vaikutuksesta kuntatalouteen

- Kuntatalouden toimintamenoista poistuu 20,3 mrd. €. Erä on allokoitu palkkoihin, ostoihin, avustuksiin ja muihin toimintamenoihin.
- Verotulot supistuvat yht. 12,4 mrd. €, mutta supistuminen ei näy täysimääräisesti vuonna 2019. Osa ajoittuu vasta 2020.
 - » Vuonna 2019 kertyy vielä runsaasti tuloverotilityksiä vuoden 2018 veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.
- Kuntien perusterveydenhuollon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen rakennukset säilyvät kunnilla, mutta niitä vuokrataan maakunnille. Kuntien vuokratulojen oletetaan kasvavan 600 milj. € v. 2019, mikä näkyy vastaavana toimintatuottojen kasvuna.
- Kuntatalouden investointimenot supistuvat 2019, kun sh-piirien investoinnit siirtyvät maakunnille. Nettoinvestoinnit supistuvat noin 750 milj. €. Poistot vähenevät noin 280 milj. €.
- Kokonaismenot supistuvat kokonaistuloja enemmän ajoituksellisten tekijöiden vuoksi. Toiminnan ja investointien rahavirta vahvistuu.
- Maakuntiin siirrettävien kuntayhtymien velat oletetaan noin 2,0 mrd. €.

Kuntien ja kuntayhtymien talous nyt ja tulevaisuudessa

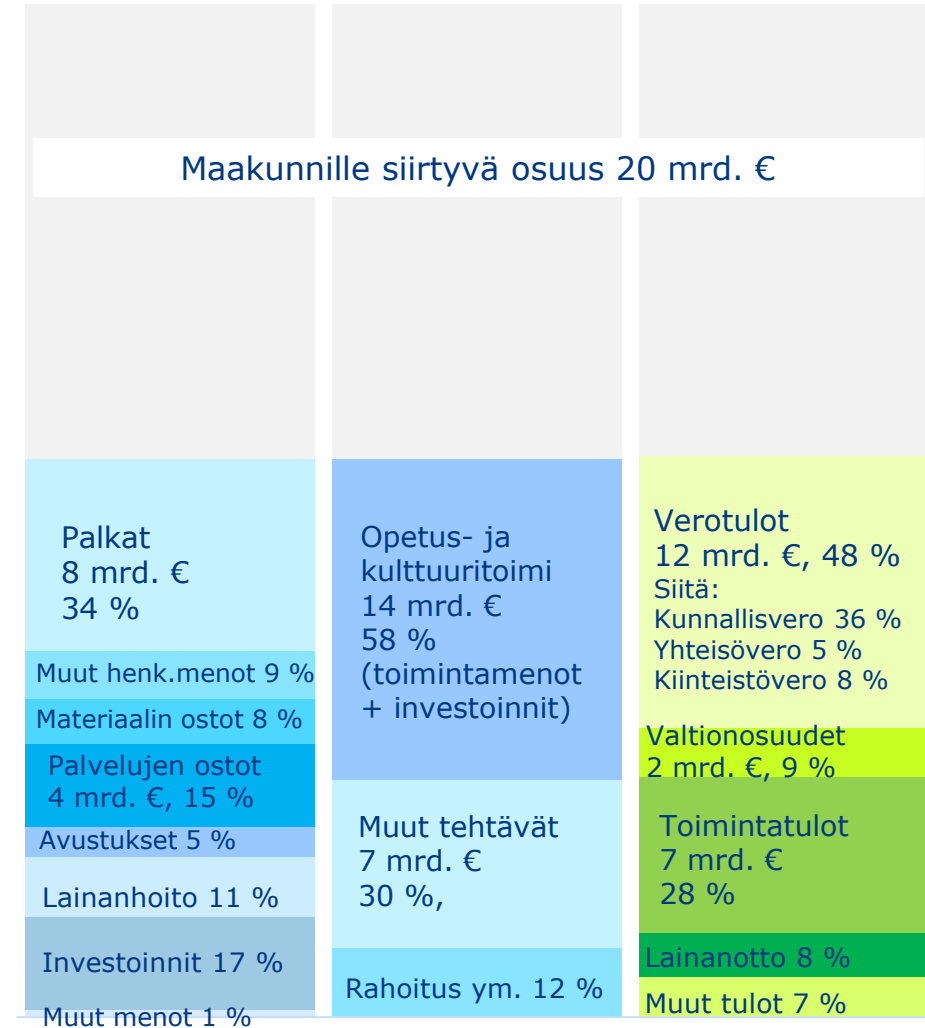
Tulos- ja rahoituslaskelman mukaiset ulkoiset tulot ja menot.

ARVIO VUODELLE 2017 noin 44 mrd. €

Tulos- ja rahoituslaskelman mukaiset ulkoiset tulot ja menot.

HAHMOTELMA VUODESTA 2019 noin 24 mrd. €

Miltä kuntien kehitysarvio (kuntien kirjanpidon käsittein) näyttää kehyskaudella?

Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelma vuosina 2015-2021, mrd. €

Tuloslaskelman erä	2015	2016*	2017**	2018**	2019**	2020**	2021**
Toimintatulot	9,19	9,21	8,95	9,05	6,80	6,98	7,16
Toimintamenot	-36,75	-37,22	-36,42	-36,82	-17,09	-17,49	-17,92
Toimintakate	-27,56	-28,00	-27,47	-27,77	-10,29	-10,52	-10,76
Verotulot	21,77	22,07	21,83	22,31	11,75	11,45	11,59
Valtionosuudet	8,23	8,81	8,66	8,30	2,13	2,39	2,45
Rahoituserät, netto	0,25	0,26	0,26	0,23	0,26	0,27	0,27
Vuosikate	2,70	3,15	3,28	3,07	3,86	3,60	3,54
Poistot ja arvonalent.	-2,66	-2,63	-2,73	-2,83	-2,65	-2,75	-2,85
Satunnaiserät, netto	0,33	0,33	0,29	0,29	0,29	0,29	0,29
Tilikauden tulos	0,36	0,84	0,83	0,53	1,49	1,13	0,97
muutos-%:							
Toimintatulot	-22,0	0,3	-2,8	1,1	-24,9	2,6	2,7
Toimintamenot	-4,4	1,3	-2,1	1,1	-53,6	2,4	2,5
Verotulot	2,8	1,4	-1,1	2,2	-47,3	-2,5	1,1
Valtionosuudet	0,4	7,0	-1,7	-4,2	-74,4	12,4	2,4

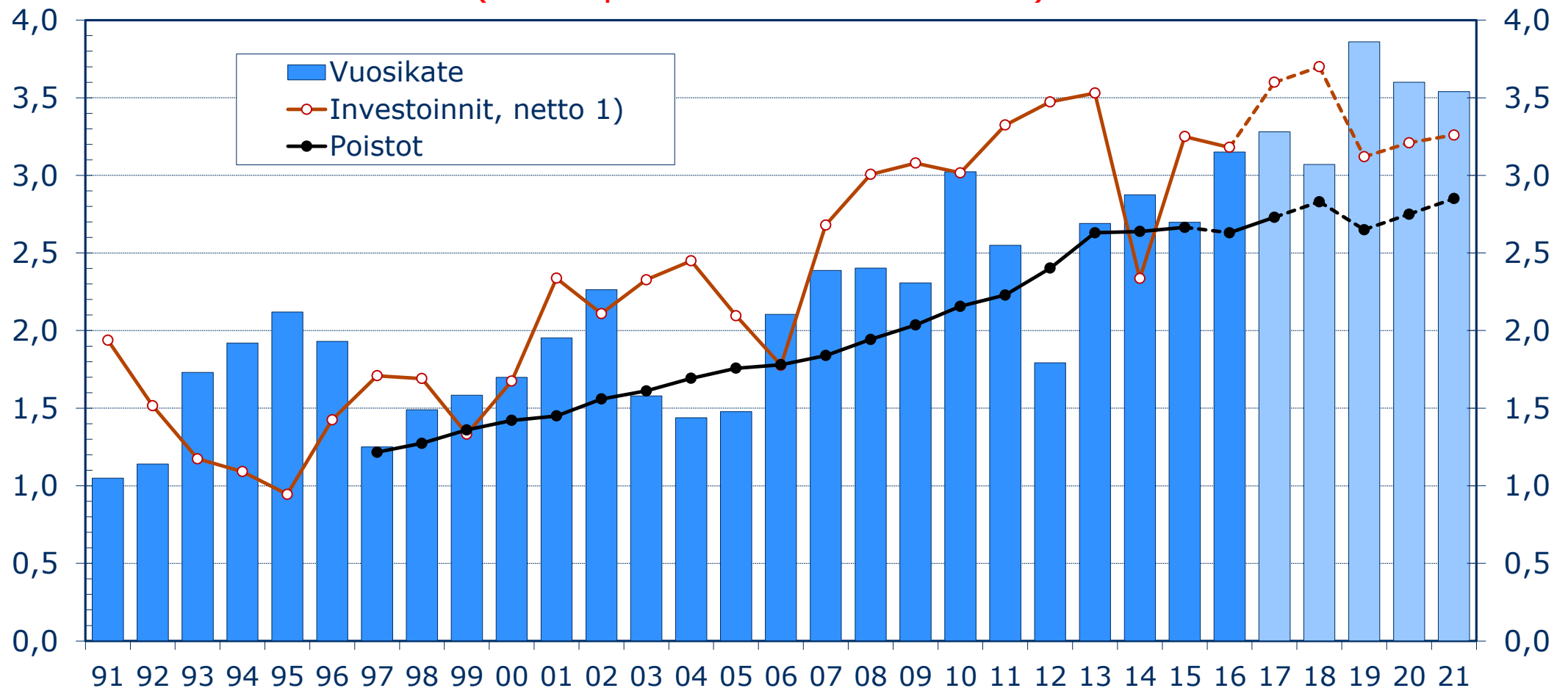
Vuonna 2015 tuloslaskelman eriin vaikuttaa kunnallisten liikelaitosten sekä ammattikorkeakoulujen yhtiöittäminen sekä tilastouudistus. Vuonna 2017 toimintatuloja ja -menoja sekä valtionosuuksia pienentää perustoimeentulotuen laskutuksen ja maksatuksen siirto Kelalle sekä kiky-sopimus.

Talouden paraneminen vuonna 2019 johtuu siitä, että veroprosenttien ja yhteisöveron jako-osuuden leikkauksista huolimatta kunnille tilitetään vielä aiempien vuosien veroja aiempien vuosien korkeampien veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.

Kuntien ja kuntayhtymien rahoituslaskelma vuosina 2015-2021, mrd. €

Rahoituslaskelman erä	2015	2016*	2017**	2018**	2019**	2020**	2021**
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	2,70	3,15	3,28	3,07	3,86	3,60	3,54
Satunnaiset erät, netto	0,33	0,33	0,29	0,29	0,29	0,29	0,29
Tulorahoituksen korjauserät	-0,61	-0,56	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-4,42	-4,23	-4,70	-4,85	-4,05	-4,10	-4,15
Rahoitusosuudet investointeihin	0,19	0,20	0,23	0,25	0,20	0,19	0,19
Investointihyödykkeiden luovutustulot	0,97	0,85	0,88	0,90	0,73	0,70	0,70
Toiminnan ja investointien rahavirta	-0,83	-0,26	-0,60	-0,91	0,46	0,11	0,00
Rahoituksen rahavirta							
Antolainojen muutokset	-0,24	-0,06	-0,05	-0,05	-0,05	-0,05	-0,05
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2,82	2,43	2,75	3,16	1,89	2,34	2,55
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1,97	-1,96	-2,10	-2,20	-2,30	-2,40	-2,50
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,21	0,31	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut muutokset	0,16	-0,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahavarojen muutos	0,15	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahavarat 31.12.	5,11	5,23	5,23	5,23	5,23	5,24	5,23
Lainakanta 31.12.	17,40	18,02	18,66	19,62	17,21	17,15	17,20

Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate, poistot sekä investoinnit¹⁾ 1991-2020, mrd. € (käyvin hinnoin) (arviot painelaskelman mukaan)

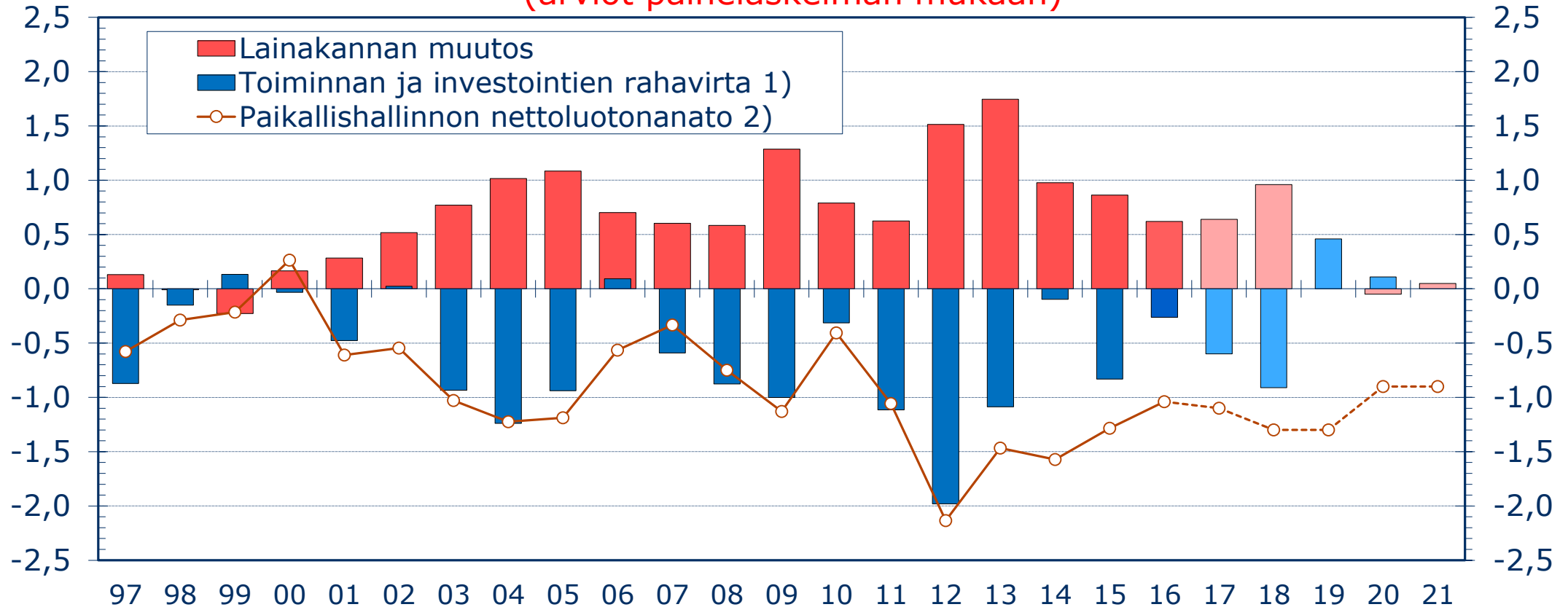
1) Investoinnit, netto = Käyttöomaisuusinvestoinnit – rahoitusosuudet – käyttöomaisuuden myyntitulot.

Vuoden 2014 nettoinvestointien tasoon vaikuttaa kunnallisten liikelaitosten yhtiöittäminen.

Vuosikatteen paraneminen vuonna 2019 johtuu siitä, että veroprosenttien ja yhteisöveron jako-osuuden leikkauksista huolimatta kunnille tilitetään vielä aiempien vuosien veroja aiempien vuosien korkeampien veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.

Kuntasektorin toiminnan ja investointien rahavirta ja lainakannan muutos sekä paikallishallinnon nettoluotonanto vuosina 1997-2021, mrd. €

(arviot painelaskelman mukaan)

1) **Toiminnan ja investointien rahavirta = Tulorahoitus, netto + Investoinnit, netto**

Tulorahoitus, netto = Vuosikate + Satunnaiset erät, netto + tulo-rahoituksen korjauserät

Toiminnan ja investointien rahavirta on rahoituslaskelman välitulok, jonka negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee, että menoja joudutaan kattamaan joko kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen.

2) Paikallishallinnon nettoluotonanto kansantalouden tilinpidon mukaan = Paikallishallinnon kokonaistulojen ja kokonaismenojen erotus
Lainakannan muutos vuodelta 2019 puuttuu, koska vuosien 2018 ja 2019 lainakannat eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Kilpailukyky-sopimus etenee, vuonna 2018 kiky-leikkaus kasvaa

Kuntatalousvaikutusarviot viime syksyltä, ilman ns. dynaamisia vaikutuksia

	2017	2018
Kuntien työvoimakustannukset		
Työnantajamaksujen alentaminen	281	413
Lomarahojen leikkaus	309	312
Työajan pidennys	93	188
	683	230
Veronkevennysten vaikutus kunnallisveroon	-273	-274
palkkatulon verotus	-211	
eläketulon verotus	-62	
Veronkevennyksen kompensatio kunnille	273	274
Verotuksen kautta tulevat epäsuorat vaikutukset		
Ta-maksujen alentamisen vaikutus yhteisöveron tuottoon	59	85
Työntekijämaksujen korotusten vaikutus kunnallisveron tuottoon	-356	-502
Lomarahaleikkauksen vaikutus verotuloihin	-65	-65
Työajanpidennyksen vaikutus verotuloihin	-32	-49
Valtionosuuksien vähennys		
ta-maksujen alentaminen / ei leikata	0	0
lomarahaleikkaus 100 %	-309	-312
työajan pidennys 100 %	-70	-188
	-379	-121
Vaikutus kuntatalouden rahoitusasemaan ilman positiivisia vaikutuksia taloudellisen aktiviteetin kasvun kautta	-90	-118
Valtionosuusindeksin aleneminen työnantajamaksujen alenemisen seurauksena	-78	-78
Nettovaikutus ml. vos-indeksin muutos	-168	-196

Huom.

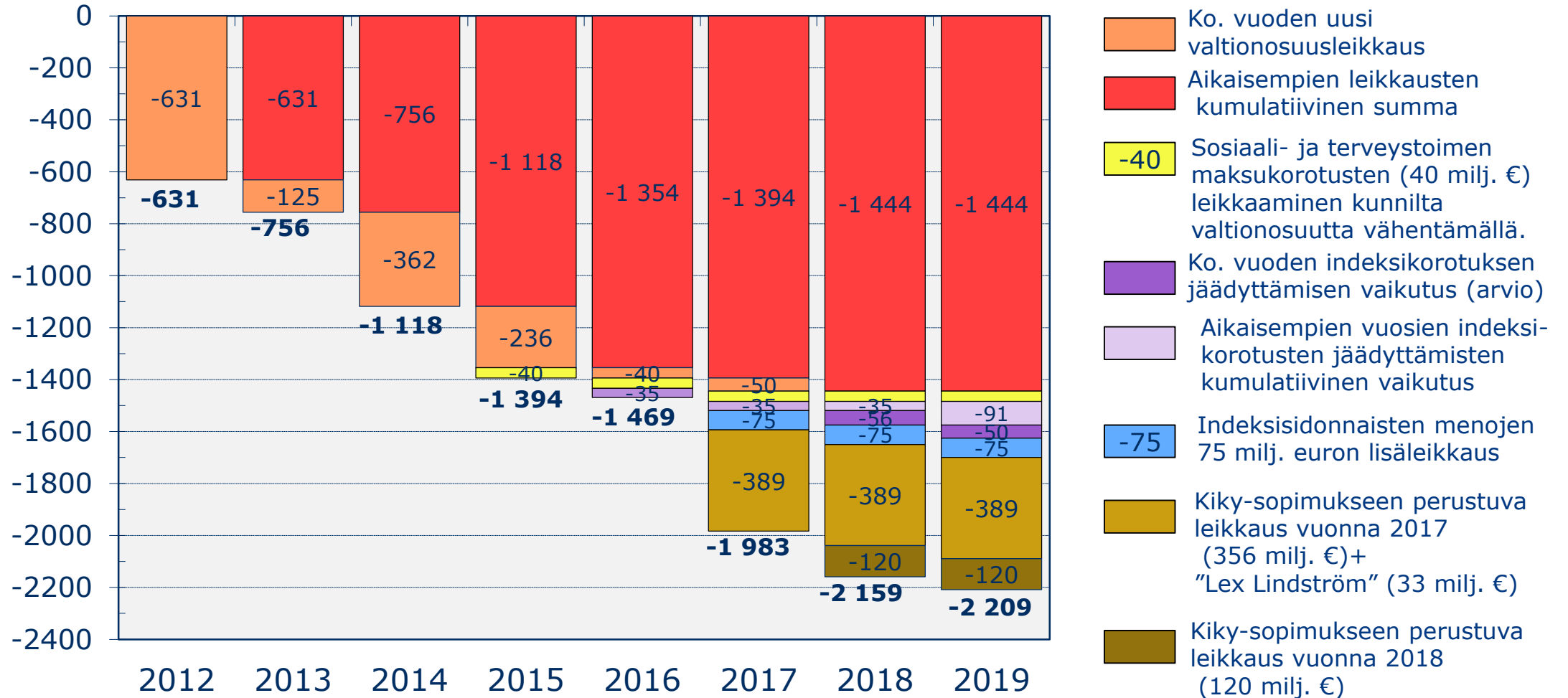
- Lomarahaleikkaus näkyy jo vuonna 2016 palkkojen pienentymisenä (lomapalkka-velka purkautuu).
- Vuonna 2016 palkkamenot pienenevät noin 150-200 milj. €
- Lomarahojen leikkaus laskee palkkamenoja 2017 vajaalla 40 milj. €.
- 2019 lomarahoja palautuu vajaat 120 milj. € kuntatalouden maksettavaksi.

Kilpailukyky sopimuksen työnantajamaksujen rahoittamiseksi pienennetään myös kuntien valtionosuuksia.

Vähennys mitoitetaan niin, että lomarahaleikkausta vastaava säästö vähennetään 2017 täysimääräisesti ja työajan pidennykseen perustuva säästö 75 % vuonna 2017 ja täysimääräisesti vuonna 2018.

Huom. Vuosityöajan säästö ei ole toteutunut täysimääräisesti. -> Heikentää kuntataloutta laskettua enemmän.

Vuosien 2012-2019¹⁾ leikkausten vaikutus kuntien peruspalvelujen* valtiosuuteen, milj. €

* Tämän lisäksi OKM:n valtiosuusrahoitusta on leikattu noin 400 milj. € vuosina 2012-2015. Vuosina 2016-2019 toteutettavat OKM:n leikkaukset ovat arviolta yli 220 milj. € vuoden 2019 tasolla.

1) Vuoden 2019 luvuissa ei ole huomioitu maakuntaudistuksen vaikutuksia leikkauksiin.

Julkisen talouden tilanne

Julkisen talouden velkaantuminen jatkuu

- Julkinen talous painui viime vuosikymmenen loppupuolella ja pysyy sopeutustoimista huolimatta alijäämäisenä koko kehyskauden
 - » Nettoluotonanto vuonna 2021 (suhteessa BKT:hen):
 - **Valtio -1,5 %**
 - **Paikallishallinto -0,4 %**
 - **Työeläkelaitokset 0,4 %**
 - **Muut sosiaaliturvarahastot 0,3 %**
- Kuluvana vuonna nettoluotonotto kasvaa erityisesti kilpailukyky sopimukseen liittyvien veronalennusten vuoksi
- Veroaste eli verojen suhde BKT:hen alenee lähivuosina
- Julkinen velka suhteessa BKT:hen kääntyy ennustejaksolla lievään nousuun
 - » Velkasuhde ylittää 60 prosentin viitearvon koko kehyskaudella

Hallitusohjelman välittömät sopeutustoimet 2016-2019, milj. euroa, netto

	2016	2017	2018	2019
Julkinen talous yhteensä	-1409	-2489	-3173	-4030
josta:				
VALTIO	-909	-1631	-2216	-2961
KUNNAT	-255	-525	-614	-708
SOSIAALITURVA-RAHASTOT	-245	-328	-328	-328

Miinusmerkki tarkoittaa, että menot pienenevät.

Kuntien osuus kaikista välittömistä sopeutustoimista 18 %.

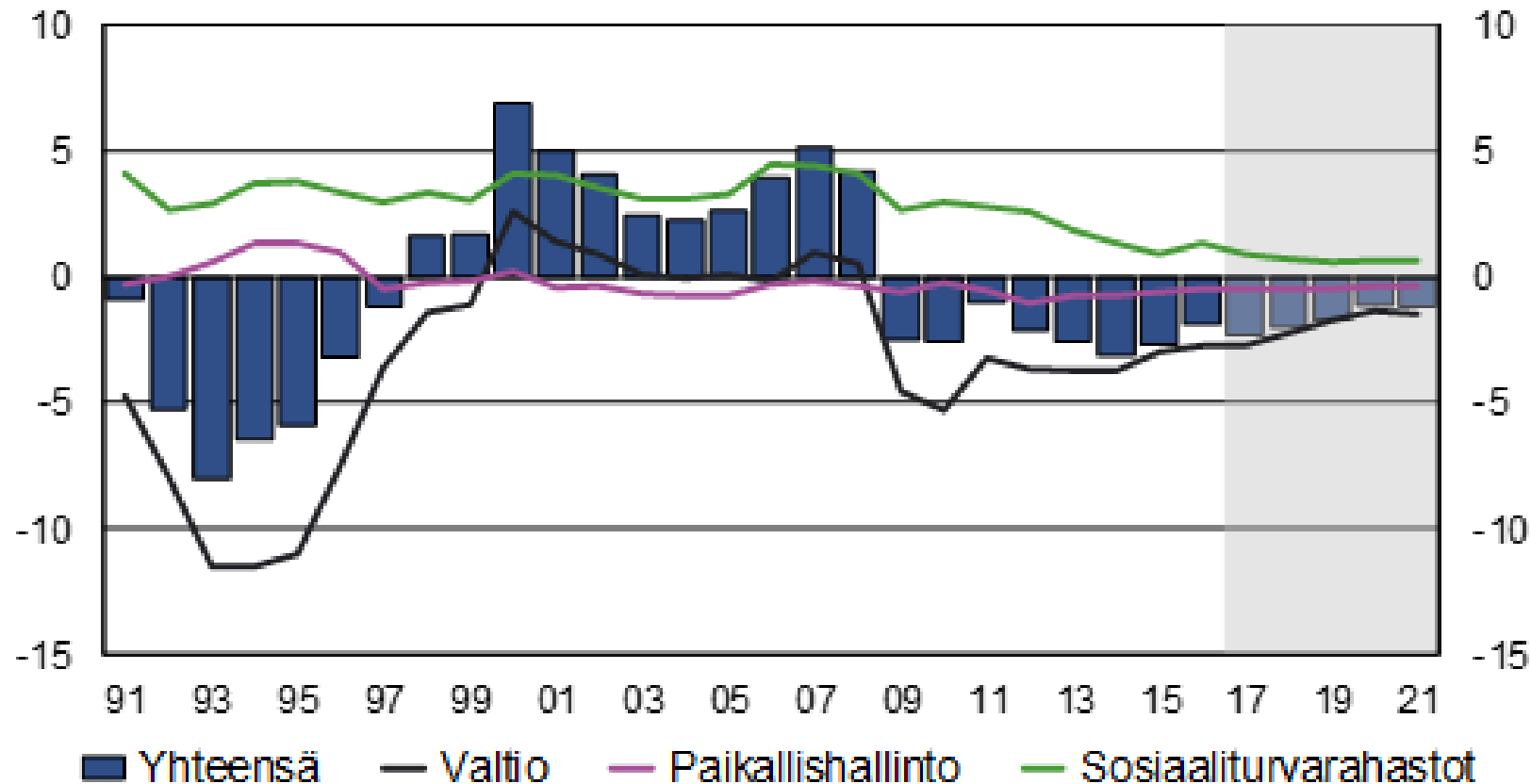
Neljä mrd. euron sopeutustoimet on noin 1,7 prosenttia vuoden 2019 BKT:sta

Julkisen talouden vahvistaminen 6 mrd. eurolla vuoteen 2021 mennessä ei etene odotetusti

- Hallitus on tehnyt sopeutus päätöksiä, joilla on 6 mrd. euron säästöpotentiaali
 - » Työllisyyteen, kilpailukyvyn lisäämiseen ja kannustimien parantumiseen liittyvien 2 mrd. toimien vaikutus yhä epävarma
 - » Huomattava osa kuntiin kohdistuvista säästö päätöksistä edellyttää kuntien vastaavia päätöksiä ja toimia. Säästövaikutuksia selvitetään kuntakyselyllä, mutta mitä todennäköisemmin hallituksen toimille asettamat säästöarviot ovat jäämässä vajaiksi asetetulla aikataululla.
- Hallitus on säästötoimien vastapainona keventänyt reippaasti tuloverotusta, minkä vuoksi julkisen talouden tasapainottuminen ei ole edennyt odotetusti
 - » Kiky-sopimukseen liitetyt veroalennukset lisäävät julkisen sektorin alijäämää 2017-2019 runsaalla miljardilla eurolla ja vuodesta 2020 eteenpäin noin miljardilla eurolla (ilman dynaamisia vaikutuksia)

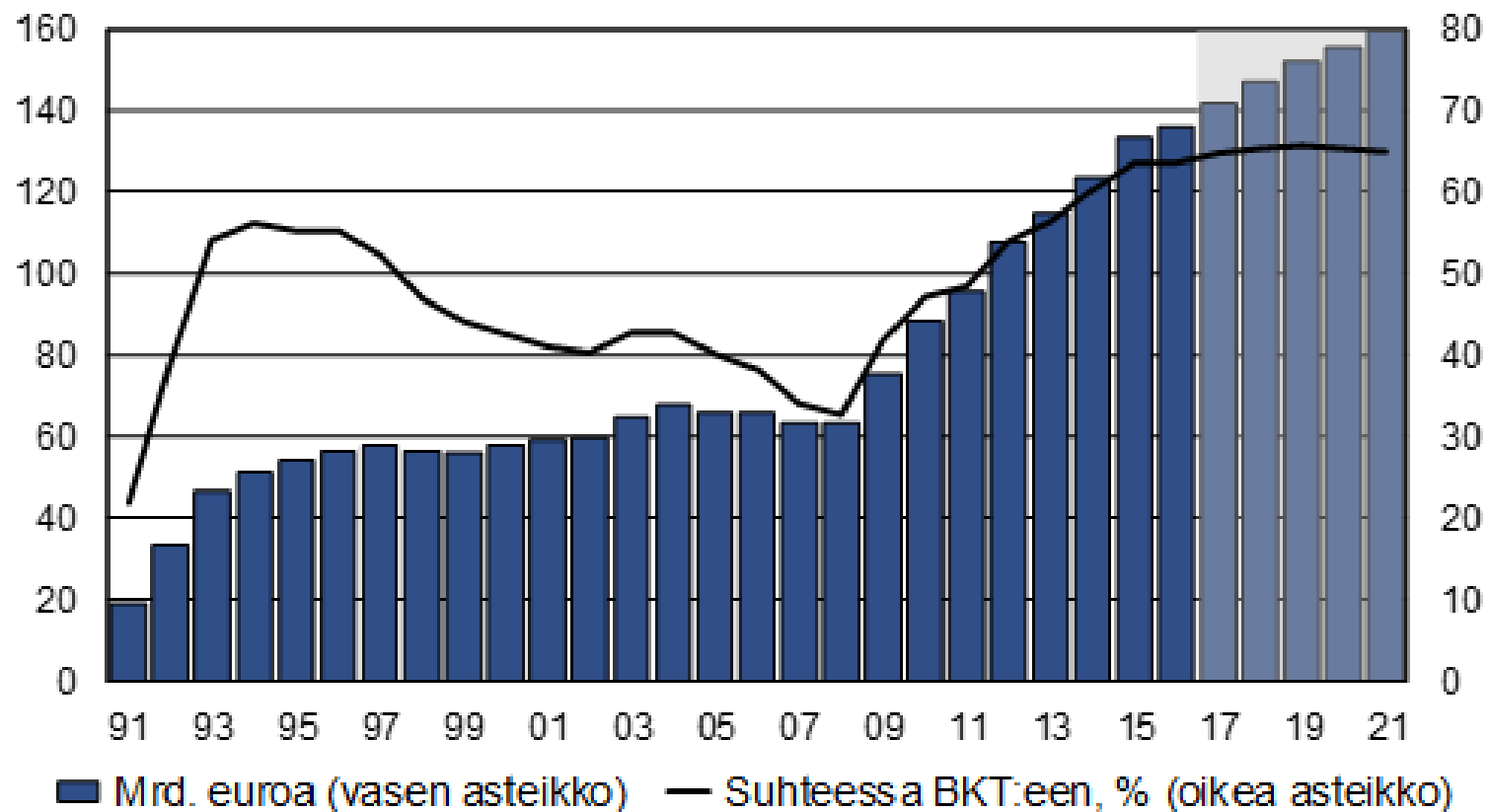
Vaikka hallituksen kuntasopeutuksen vaikutusarviot voivat jäädä vajaiksi, paikallishallinto on kuitenkin saavuttamassa rahoitusasemataavoitteen (0,5 % suhteessa BKT:hen). Muut sektorit eivät hallituksen tavoitetta saavuta.

rahoitusjäämä eli nettoluotonanto suhteessa BKT:hen, %

Velkaantumisen suhteessa BKT:hen tasaantuu, velkaa otetaan kuitenkin yhä lisää

Julkisyhteisöjen (valtio, kunnat, sos.turvarahastot) velka

Kiitos mielenkiinnostanne! Lisätietoa www.kunnat.net

På svenska Tulosta

Pääekonomistin palsta

Tarkastettu: 13.3.2017

Tervetuloa pääekonomistin palstalle! Tällä sivustolla käsittelem ajankohtaisia talouteen liittyviä asioita. Mukana on myös keskeisiä luentomateriaaleja ja diaesityksiä.

Voit seurata minua Twitterissä @MinnaPunakallio.

Uutiset ja tiedotteet

- Varhaiskasvatuksen asiakasmaksumuutokset eivät ratkaise kannustinloukkuja
Kuntautinen, julkaistu 13.3.2017
- Jakoavain - uusi työkalu maakuntaudistuksen vaikutuksista
Kuntautinen, julkaistu 30.1.2017